

УДК 658.7 (075.8)

**Аманкелді Диас Маратұлы ХБК ҚазБСҚА МСТР-20 магистранты,
Ельжанов Ербол Абдрахманұлы техника ғылымдарының кандидаты,
ХБК қауымдастырылған профессорі**

АЛМАТЫ ҚАЛАСЫНЫҢ АУМАҒЫНЫҢ ЖҮКТЕМЕСІ ЖАҒДАЙЫНДА ҚҰРЫЛЫС САЛАСЫ ҮШІН ЛОГИСТИКАНЫҢ МАҢЫЗЫ МЕН РӨЛІ

Мәселені белгілеу. Бүгінгі таңда логистиканы қолдану көптеген салаларда өзекті. Логистика құрылыс кәсіпорнындағы материалдық ағындарды ұтымды ұйымдастыру құралы ретінде кірісті көбейтудің орнына шығын бөлігін азайту арқылы кірісті басқаруға мүмкіндік береді. Логистикалық (қойма, көлік-дайындау және т.б.) шығыстардың 1% - ға азаюы орта есеппен сату көлемінің 10% - ға ұлғаюы сияқты әсер беретіні белгілі. Жылжымайтын мүлік объектілерін салу кезінде әртүрлі ұзындықтағы үзілістер тудыратын жабдықтаудағы шамалы үзілістер болашақта айтарлықтай проблемалар тудыруы мүмкін. Бұл мәселені болдырмау үшін логистиканы зерделеуге және материалдардың оңтайлы деңгейін ұстап тұруға және материалдарды үздіксіз жеткізуге мұқият қарау керек.

Мақаланың мақсаты Алматы қаласының жүктемесі жағдайында логистика деңгейінің құрылыс саласына әсерін талдау болып табылады.

Зерттеудің негізгі материалын баяндау. Логистика құрылыс индустриясында ерекше орын алады. Ол материалдардың үздіксіз жеткізілуін және жеткізудің оңтайлы деңгейін қамтамасыз ету үшін қолданылады. Көлік саласындағы Логист өз қызметі аясында ресурстарды тасымалдау үшін күннің қолайлы уақытын анықтап қана қоймай, уақыт пен отынды үнемдеуді ескере отырып, жоспарланған материалдарды уақтылы жеткізуді қамтамасыз ете отырып, кептелістерді айналып өтуге жол ашады. Сондай-ақ, логистиканың рөлі кең тізімге және әртүрлі материалдық-техникалық ресурстарды тұтынудың жоғары деңгейіне байланысты өсуде.

Сондай-ақ, құрылыс саласының ерекше белгілерінің бірі-құрылыс объектілерінің кеңістіктік және уақытша бөлінуі. Бұдан шығатыны, кез-келген ұйым мен технологиямен құрылыс материалдарды тасымалдауды, сақтауды және жүк өндеуді қажет етеді. Бұл бізге сондай-ақ көліктік — қоймалық логистика секторын бөліп көрсетуге мүмкіндік береді, бұл бізге: — құрылыс фирмасында барлық қажетті ресурстар қозғалысының бірыңғай жүйесін әзірлеуге; — сақтау және орнын ауыстыру кезінде жүктермен жұмыс істеудің бірыңғай стандарттарын белгілеуге; - фирманың жүк ағындары жүйесін оңтайландыруға және орынсыз жұмыстарды болдырмауға мүмкіндік береді. Қалаларда логистикалық тізбектерді қамтамасыз етудің қиындықтары туралы айта отырып, Алматыда жарқын мысал ретінде атап өтуге болады. Елдің ең ірі мегаполисі және Еуропадағы ең ірі қалалардың бірі бола отырып, ол қаланың өзінде де, бүкіл Алматы обылстық аймағында да көптеген көліктік-логистикалық проблемаларды жинақтады. Осы проблемалардың барлығы шаруашылық жүргізуші субъектілердің тиімді жұмыс істеуіне және құрылыс саласының жұмысына тікелей кедергі келтіреді. Қазіргі уақытта Алматы қаласында көптеген коммерциялық нысандардың, тұрғын үй

қорының және басқалардың құрылысы жүріп жатыр. Шағын автотұрақтар Алматыдағы логистикалық проблемалардың бірі болып табылатын тас жолға кіруге және шығуға кедергі келтіреді, көліктердің үлкен ағымы экологиялық жағдайға теріс әсер етеді. "Смарт Лоджистик Групп" жақ жүргізген зерттеулердің негізінде қаладағы қазіргі жағдайды талдауға болады. Мәселен, осы өңірде автокөлік қозғалысының орташа жылдамдығы 22-25 км/сағ, ал қала құрылысының көрсеткіші жүріс бөлігіне қатысты небәрі 8,7% - ды құрайтыны анықталды. Салыстыру үшін Гонконг, Сеул, Сингапур, Мәскеу және Токио сияқты мегаполистермен ұқсастық жасауға болады, мұнда көше-жол желісінің үлесі 10-12% аралығында ауытқиды. Еуропалық қалалар үшін әдетте 20-25 %. Ал абаттандырудың ең жоғары деңгейі бар қалаларда, атап айтқанда АҚШ, Канада және Австралия сияқты елдерде бұл көрсеткіш 30-35% - ға ұмтылады. Жоғарыда айтылғандардың бәріне сүйене отырып, бүгінгі таңда Алматы еліміздігі ең ірі қалалардың бірі ретінде автокөлік жүргізушілері үшін ең ыңғайсыз қалалардың бірі деп қорытынды жасауға болады. Сонымен қатар қауіп туғызатын талдаушылардың, олар деп болжайды жалпы төмендеу үрдісіне орта қозғалыс көшелері бойындағы қалалар. Бірақ қалыптасқан жағдай тығырыққа тіреліп, бүкіл саланың үкімі болып табылмайды. Алматы үкіметінің жағдайдың одан әрі шиеленісуіне жол бермеу үшін бірқатар шаралар қабылдауда. Сонымен, жаңа аумақтарды дамыту аясында бүгінгі таңда жаңа Алматы қаласында тұрғын және тұрғын емес жылжымайтын мүлік, әлеуметтік инженерлік және жол инфрақұрылымы объектілерінің құрылысын дамыту басталды. Қосылған аумақтарда 128 мың адам, 48 мың адам болған. жұмыс орны ашылды. Бүгінгі таңда халық саны 203 мыңға дейін, ал жұмыс орындары 70 мыңға артты, бұл екі есе көп. Сондай-ақ, 2021 жылғы 1 шілдеден бастап жұмыс орындарын құру үшін объектілерді салу салдарынан салық түсімдерінің көлемі 77 пайызға ұлғайды. Бұл үкіметтің қалыптасқан жағдайдың алдын алу жөніндегі іс-қимылдарының көптеген мысалдарының бірі. Сондай-ақ, логистикалық операциялар туралы айтқанда, олар жүзеге асырылатын әртүрлі көлік құралдары туралы айту мүмкін емес. Бұл құрылыс процесінің технологиялық ерекшеліктеріне, сондай-ақ жұмыс ағымының жағдайларына байланысты. Мысалы, автомобиль жеткізілімдері күндізгі уақытта МКАД ішінде ауыр жүк көліктеріне тыйым салумен және жол инфрақұрылымына салынатын жүктемемен шектеледі; теміржол тасымалы инертті материалдарды тасымалдауға шектеулер және т.б. осы және басқа да көптеген тыйымдар мен ерекшеліктер бүкіл өндіріс жүйесінде бұзылуға әкеледі. Сондай-ақ, материалдық ағындардың тиімді қозғалысын қамтамасыз ету кезінде маркетингтік басқарудың дұрыстығы туралы айту мүмкін емес. Логистика-бұл ресурстар ағынын ұтымды басқару тұжырымдамасы. Бұл барлық қажетті ресурстарды тасымалдау кезеңінде өндіріс шығындарын азайтуға мүмкіндік береді. Сондай-ақ, бұл құрылыс ресурстарының қорын азайтуға мүмкіндік береді, бұл соңғысын сақтау шығындарын азайтады. Құрылыс саласында логистиканы қолдану жабдықтау процесін оңтайландырудан басталады:

— жүктерді тасымалдауды ұйымдастыру және оларды кейіннен сақтау-сатып алу процесін оңтайландыру және серіктестермен істерді жүргізу келесі кезеңде жабдықтау мен өндірісті біріктіруді бөліп көрсетуге болады. Компанияда болып

жатқан барлық процестерде дәлдік пен үнемділік сақталуы керек. Дұрыс көзқараспен, логистикалық жетістіктерді қолдана отырып, кәсіпорынның барлық шығындарын оңтайландыруға және қолда бар барлық ресурстарды ұтымды пайдалануға болады.

Қорытындылар мен ұсыныстар. Жоғарыда айтылғандарға сүйене отырып, Алматыда логистиканың даму деңгейі өте төмен деп айта аламыз. Бұл жалпы бағыттың өте әлсіз дамуына байланысты. Статистика бойынша Қазақстан осы саланың даму деңгейі бойынша 150 елдің ішінде 132-шы орында. Басқарушы компанияларда олар көбінесе логистиканың және оны қолданудың маңыздылығын бағаламай, саланың тиімділігін арттырудың басқа тәсілдерін ұсынады. 2019 жылдың тамызында теміржол станциялары мен қоғамдық емес кірме жолдардағы жүк жұмыстарын оңтайландыру үшін жұмысты оңтайландыру үшін Алматыда қаласында теміржол өткелдерін ашуды немесе жабуды келісу бойынша Комиссия құрылды. Комиссияның шешімдерін қабылдау кезіндегі критерийлер мыналар болды:

- стратегиялық маңызы бар объектілердің болуы
- Алматы қаласының қажеттіліктерін қамтамасыз ету үшін қажетті және қалалық жолаушылар тасымалын ұйымдастыру жобасын іске асыруға кедергі жасамайтын объектілердің болуы-жеке және жалға алынған Қоғамдық емес кірме жолдарда орындалатын тиеу-түсіру жұмыстарының көлемі жоғарыда аталған барлық іс-шаралар қала ішінде жүк тасымалдауды оңтайландыруға ғана емес, сонымен қатар қала тұрғындары мен кәсіпорындарды қажетті тауарлармен және материалдармен уақтылы қамтамасыз етуді ұйымдастыруға мүмкіндік береді.

Бұл барлық салалар жұмысының, соның ішінде құрылыс саласының да тиімділігін арттырады.

Келесі қадам-жабдықтау мен өндірісті біріктіру. Компанияда болып жатқан барлық процестерде дәлдік пен үнемділік сақталуы керек. Дұрыс көзқараспен, логистикалық жетістіктерді қолдана отырып, кәсіпорынның барлық шығындарын оңтайландыруға және қолда бар барлық ресурстарды ұтымды пайдалануға болады.

Қолданылған әдебиеттер

1. Т.Н. Лопаткина Құрылыстың көліктік-қоймалық логистикасы: [Мәтін]: монография / А.Н. Воронков, Т. Н. Лопаткина; Нижегород. мемлекеттік архитектураны.-құрылыс, ун – т. - н. Новгород: ННГАСУ, 2020. - 146 с.
2. Т.Р. Агайбеков Алматы көліктік-логистикалық мәселелері. "Смарт Лоджистик Групп" жақ (SLG).
3. А.А. Кизим, экономиканың түрлі секторларындағы көлік-логистикалық қызметтердің рөлі / А. А. Кизим, А. А. Синельникова. — Б.22–33.
4. Ғ.Б. Өсерберген Алматы қаласының жол-көлік инфрақұрылымын дамытудың өзекті және жаңаша бағыттары. "XXI ғасыр көлік стратегиясы", № 26, 2020 ж.